

BAKİRE YENİ DÜNYA VE KAPSAMLAMANIN MANTIĞI

Devrim KILIÇER*

Özet

Amerika kıtası, varlığı Avrupalılar tarafından öğrenilmeden önce de üzerinde insan toplulukları yaşayan bir alan olduğu için kullanılmakta olan “keşif” sözcüğü kıtanın yerlilerini ötekileştirerek Avrupa-merkezci bir bakış açısı sunmaktadır. Öte yandan kıtanın adı “Amerika” bütünüün parçayı gösterdiği kapsamlama yoluyla Amerika Birleşik Devletleri’ne işaret ederek yaygın bir şekilde kullanılmaktadır. Bu tip olağan görülen retorik araçların ve söz sanatlarının temelinde ideolojik bir tavır yatmaktadır. Her iki örnekte de Amerika Birleşik Devletleri’nin kültürel ve siyasi hegemonyasının dil yoluyla yeniden üretilmekte olduğu görülmektedir.

Anahtar Sözcükler: Amerika, Amerika Birleşik Devletleri, Dil, Keşif, Kapsamlama, İdeoloji, Hegemonya, Amerikan Yerlileri.

Abstract

Virgin New World and the Logic of Synecdoche

The use of the word “discovery” marking the beginning of the existence of the American continent in the European mind transforms the original inhabitants of the continent to “others” in their own homelands and offers a Eurocentric viewpoint. Further, the title covering the whole continent “America” is popularly used to point to The United States of America through employing totum pro parte synecdoche. These types of rhetorical devices and figurative instruments go unnoticed, however they are based on a certain ideology. Both examples show that the perceived cultural and political hegemony of the United States is reconstructed through language.

Keywords: America, the United States of America, Language, Discovery, Synecdoche, Ideology, Hegemony, Native Americans.

* Öğr. Gör. Dr., Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Amerikan Kültürü ve Edebiyatı Anabilim Dalı. E-posta: kilicer@humanity.ankara.edu.tr

Bu çalışmanın amacı üzerinde halihazırda insanlar yaşayan bir kıtanın “keşfedilmesi”nin ne anlama geldiğini ve Amerika Birleşik Devletleri’nin bütün bir kıta adına neredeyse markalaştırılmasına olanak sağlayan retorik araçlardan kapsamlamanın (synecdoche) mantığını irdelemektir. Böyle bir çözümleme masum ve zararsız görünen sözcüklerin (keşif) ve söz sanatlarının (kapsamlama) ideolojik katmanlarını ortaya çıkarmaya yardımcı olacaktır.

Amerika kıtasının ismini İtalyan kaşif ve haritacı Amerigo Vespucci’den aldığı kabul edilmektedir.¹ Ne var ki, günümüzde günlük dilde kullanılan anlamıyla bakıldığında bu sözcük bir kıtadan çok bir ülkeye işaret eder: Amerika Birleşik Devletleri. Bütünün parça yerine kullanıldığı bu kapsamlama tipinin (totum pro parte synecdoche) çeşitli anlam katmanları bulunmaktadır. Kapsamlama sözlük anlamıyla “aralarında cinsle tür, tümle parça, çoğullukla tekillik gibi miktar bakımından karşılıklı ilgi bulunan şeylerden birini ötekinin adıyla anlatmadan ibaret bir çeşit addeğişi”dir (TDK). Düşünce ve ideoloji bazındaki bu genişleme aynı zamanda dil düzeyinde de ortaya çıkarak “Amerika” sözcüğünün bir kıtaya değil yalnızca bir ülkeye işaret etmesiyle sonuçlanır.

Eleştirmen Kenneth Burke eğretileme (metaphor), düzdeğişmece (metonymy), kapsamlama (synecdoche) ve tersinleme (irony) gibi söz sanatlarını incelediği *A Grammar of Motives* (1945) adlı çalışmasında bu terimlerin figüratif kullanımlarından çok “‘hakikat’in ortaya çıkarılması ve tasviri”nde² (Burke, 1969:503) üstlendikleri roller üzerinde durur. Burke’ün “hakikat” (truth) sözcüğünü tırnak içine alması bu sözcüğün işaret ettiği öznel ve karmaşık anlam katmanlarını vurgulamaktadır. Burke bu söz

¹ Alman haritacı Martin Waldseemüller *Universalis Cosmographia* (1507) haritasında kıtaya “Amerigo”nun feminen formu olan “America” ismini vermiştir zira anakaraya ilk ulaşan denizcinin Kristof Kolomb değil Amerigo Vespucci olduğunu düşünmektedir. Waldseemüller’in bu kararı, Vespucci’nin bulunan toprakların Asya’nın doğusu değil de yeni bir kıta olduğu sonucuna ulaşması bakımından yerindedir çünkü Kolomb yeni bir kıta değil Asya’ya kestirme bir su yolu bulduğuna inanarak ölmüştür. Ayrıntılı bilgi için bkz. Arciniegas, Germán. (1955) *Amerigo and the New World: The Life and Times of Amerigo Vespucci*. (Çev. Harriet de Onis) New York: Alfred A. Knopf. Ayrıca bkz. İnan, Afet. (1954) *Piri Reis’in Amerika Haritası*. Ankara: Türk Tarih Kurumu. Kristof Kolomb’un adı da Amerika Birleşik Devletleri’nin sembolik, dışı kişileştirmesi olarak ülkenin başkenti Washington D.C. (District of Columbia) ve köklü yüksek öğretim kurumlarından Columbia University örneklerinde de görüldüğü üzere “Columbia” şeklinde kullanılmaktadır.

² Makalede kullanılan yabancı dildeki alıntılar aksi belirtilmediği takdirde yazar tarafından Türkçeye çevrilmiştir.

sanatlarının hakikati ne şekilde sunduğuyla ilgilenir. Ona göre, hakikat söylemin bir ürünü olduğu gibi aynı zamanda söylemin “hakikat”ın yeniden üretilmesindeki gücü göz ardı edilemeyecek denli etkilidir. Bu nedenledir ki söz sanatları hakikatin ortaya çıkarılmasında yalnızca epistemolojik olarak değil, aynı zamanda hakikatin üretilmesinde de ontolojik olarak kendilerine yer bulurlar (Murray, 2002:22). Kapsamlama da bu noktada söylemin yeniden ürettiği anlamlar ve “hakikat” için belirli bir bakış açısı sunar.

Kapsamlamanın işlevi özellikle parçanın bütünü ifade ettiği –bireysel olarak asker anlamına gelen Mehmetçik teriminin bütün Türk ordusuna işaret etmesi gibi- veya Amerika örneğinde görüldüğü gibi bütünün parça yerine kullanılmasıyla “yekpare” olma ya da başka bir deyişle entegrasyon olasılığını düşündürmektedir. Amerika kıtasında bulunan onlarca bağımsız ülke bu kapsamlama yoluyla mikro düzeye indirilmekte, Amerika Birleşik Devletleri’nin dünya siyasetindeki başat varlığı günlük dilde de onaylanmaktadır. Kapsamlama bu bağlamda kullanılan şekliyle parçanın hiyerarşik bir düzlemde bütünü temsil ettiği iddiasıyla sonuçlanır.

Amerika kıtası Avrupalılar tarafından “keşfedildiğinde” henüz bir Amerika Birleşik Devletleri olmadığından kıtanın tamamı için kullanılmaya başlanan isim artık kapsamlama haline gelmiştir. Var olduğu bilinmeyen bir şeyin ortaya çıkarılması (TDK) anlamında kullanılan “keşif” sözcüğü de aynı hiyerarşik düzlemde çözümlenebilir. Kolomb’un seferleri Avrupa açısından yeni bir kıtanın keşfi olarak değerlendirilirken Amerika kıtasında halihazırda yaşamakta olan yerli halk için tam anlamıyla işgal ve yokoluş anlamına gelmektedir. 1492 öncesi kıtada yaşamakta olan yerli halk nüfusuna ilişkin 112 milyon ila 8 milyon arası değişebilen rakamlar verilmekteyken bu nüfusun 1650 yılı itibarıyla 6 milyonun altına düştüğü yönünde görüş birliği bulunmaktadır.³ Bu noktada değişen rakamlar ne olursa olsun tek bir “hakikat” göze çarpar: Bu topraklarda insanlar⁴

³ Coğrafya profesörü William M. Denevan, konuyla ilgili olarak en çok atıf yapılan çalışmalardan olan *The Native Population of the Americas in 1492* (1976, 1992) adlı derlemede 1492’de 53,9 milyon olan yerli nüfusunun 1650’de 5,6 milyona düştüğünü ve nüfusta yüzde 90 azalma görüldüğünü belirterek “Amerika’nın keşfini dünya tarihindeki belki de en büyük demografik felaket takip etmiştir” saptamasını yapar (XXIX).

⁴ Papa III. Paul 1537’de “Sublimus Dei” başlıklı bütün Hristiyanlara hitaben yazdığı resmi mektupta, Amerikan yerlilerinin insan, Nuh peygamberin çocukları oldukları ve özgürlüklerinin veya mallarının ellerinden zorla alınamayacağını bildirmiştir. Ancak Katolik İspanyollar için halen yerlilerin Hristiyanlaştırılması görevi geçerlidir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Hanke, Lewis. (1937) “Pope Paul III and the American Indians.” *The Harvard Theological Review*. 30 (2), 65-102.

yaşamaktadır ancak keşif yalnızca Avrupalılara aittir (Wald, 2010). Bir başka deyişle, “keşif” sözcüğü Avrupa-merkezci olmasının yanısıra kıtada yaşamakta olan insan topluluklarının varlığını yadsıyan bir araç haline gelmiştir.

Coğrafi ve ideolojik genişlemenin dile yansımaları ile dilin hakikati ne şekilde yeniden ürettiğini tarihsel perspektifle görerek daha iyi anlayabilmek için Avrupalıların kıta ile tanıştıkları 15. Yüzyıl’a dönmek yerinde olacaktır. Amerika kıtası üzerine yapılan çalışmalar Keşifler Çağı’na dayanır. 15. ve 16. Yüzyıl Avrupası için Amerika toplumsal, ekonomik, siyasi ve hatta dinsel açılardan pek çok olanak sunar. Avrupalı yazarlar, sanatçılar, filozoflar, denizciler, haritacılar, teologlar, yatırımcılar ve maceraperestler daha yeni keşfedilen “Yeni Dünya”ya ilişkin pek az maddi bilgi varken bu topraklarla ilgili öznel tasvirlerini ortaya koymaya başlamışlardır. Avrupalıların Amerika ile ilgili ilk izlenimleri uçsuz bucaksız bir alan ve boşluk ve geçmişi, tarihi olmayan bir yerdir, ki bu düşünce ilk haritalarda geniş yer kaplayan bilinmeyen alanları (terra incognita) gösteren boş alanlarla da vurgulanmaktadır (Marx, 1988:3). Amerikan devlet felsefesinde belki de en etkili⁵ olan düşünürlerden İngiliz felsefeci John Locke 1690’da “Başlangıçta bütün Dünya ‘Amerika’ydı” (Locke, 2005:86) diyerek kıtanın Avrupalı gözüyle geçmişsizliğine ve bu bakımdan tarihsizliğine gönderme yapmıştır.

Benzer bir görüşü 19. Yüzyıl’da Johann Wolfgang Von Goethe de “Birleşik Devletler’e” (“Den Vereinigten Staaten,” 1827) başlıklı kısa şiirinde dile getirir. Goethe Avrupa’daki karışıklıktan ve savaşlardan dolayı hayal kırıklığına uğramış ve umudunu Amerika Birleşik Devletleri’ne bağlamıştır zira ona göre ülkenin –Avrupa’nın aksine- feodal bir geçmişinin olmaması (“Yok düşmüş kalelerin”) özgür bir toplum yaratılmasına olanak sağlayacaktır. Amerika Birleşik Devletleri tarihin yükünü taşımadığı için (“Yok bazalt kayaların”) “nafile savaşlar”la vakit kaybetmeyecek ve insanlığı ileri taşıyacaktır, durumu yaşlı/eski kıtadan daha iyidir (Goethe, 1999: 222).

Goethe’nin de dile getirdiği Yeni Dünya-Eski Dünya ikiliği önemlidir. Bulunan topraklara Yeni Dünya adı verilmesi aynı anda iki eğretilene ortaya çıkmasına neden olur: Okyanusun ötesindeki “bakire” ya da el değmemiş topraklara karşıt bir konumlamayla Avrupa, Eski Dünya’ya dönüşmüştür. Yeni Dünya eğretilenmesi çeşitli yan anlamları da beraberinde getirmektedir: Buradaki “yeni” olma durumu genç, taze, masum ve fırsatlarla dolu “boş”

⁵ Amerika Birleşik Devletleri’nin kurucu belgesi “Bağımsızlık Bildirgesi”nde özellikle Locke’un görüşlerinin etkisi net bir şekilde görülmektedir.

bir dünyaya işaret ederken aynı zamanda Eski Dünya'nın geçmişini, kayıp gençliğini de gösterir. İhtiyar Avrupa'nın gençliği geri getirilemeyecek olsa da Yeni Dünya'da yeni bir sayfa açıp, baştan başlamak mümkün görülmüştür. Ancak bu eğretilene yalnızca olumlu katmanlarıyla görülmemiş ve –özellikle Eski Dünya'nın olgunlaşmış kültürleriyle karşılaştırıldığında- toy, kaba, bayağı ve medeniyetten uzak olarak da değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmeler Amerika'nın olumlu veya olumsuz görülen yönlerinden çok, değerlendirmeyi yapan kişinin siyasi, toplumsal ve kültürel eğilimini yansıtmaktadır (Delaney, 2010). Bu nedenle özellikle ilk izlenimlerden elde edilecek sonuçlar bunları dile getirenlerin ideolojik yansımaları olarak görülmelidir.

Bu tasvirlerin en önemlilerinden biri Kristof Kolomb'un İspanyol kraliyet ailesine yazdığı mektuplar ve tuttuğu günlüklerdir. Kolomb'un dönemin süper gücü İspanya adına keşfettiği yeni kıta ile ilgili ilk izlenimler incelendiğinde Avrupa dışındaki yerlerin ve diğer halkların Batı uygarlığının imgeleminde yer almaya başlamalarıyla birlikte ancak anlamlı bir varlık kazandıkları ortaya çıkmaktadır. Bu izlenimlerin hemen hepsinde Avrupa-merkezci bir bakışla beyazlar “Yeni Dünya” yerli halkının karşısına konarak beyazların ırksal olarak üstün olduğu varsayımı bulunmaktadır. Bu ırksal üstünlük Batı uygarlığının ulaştığı seviyenin de kaynağıdır. Karşılaştırmadan doğan bu uygarlık tanımı olumlu olduğu varsayılan niteliklerle açıklanır: kurumsal din yapısı, kentleşme, okur yazarlık, bilim ve teknolojide görülen gelişmelerle birlikte doğayla ilgili somut bilgilerin artması ve dolayısıyla doğanın kontrol altına alınabilmesi, toplumsal düzen, sanat ve edebiyat (Marx, 1988:4-5). Ne var ki, Amerika, Kristof Kolomb'un ünlü seferlerinden önce de Avrupa, Kuzey Amerika ve Batı Asya halklarının imgelemlerinde yer almaktadır. Mısır mitolojisi, klasik mitoloji, İncil'de geçen hikayeler ve Orta Çağ efsanelerinin hepsinde batı denizlerinin ötesinde bir kayıp ülke ya da vaat edilen topraklar olduğu anlatılagelmiştir. Kolomb'un “keşifleri” de bu kadim kehanetin gerçekleştiğine delalet olarak görülmüştür (Delaney, 2010).

Gelecekte yapmayı planladığı seferler için finansal destek sağlamaya çalışan Kolomb, Engizisyon'un da yaratıcıları olan katı Katolik İspanyol hükümdarları Kraliçe Isabella ve Kral Ferdinand'a yazdığı mektupta (1493) bulunan yeni adaların maddi kaynaklarla dolu olmasının yanı sıra aynı zamanda da “cennet” gibi olduğunu belirtir. Kolomb'un cennet bahçesini andıran tasvirlerinin hedefi hükümdarların hem maddi beklentileri hem de dinsel duygularıdır:

Sözü geçen Juana adasında saydıklarımızın yanısıra uzunlukları ve güzellikleri bakımından bizimkilerden katbekat üstün olan yedi veya sekiz tür palmye ağacı bulunmaktadır, tıpkı diğer ağaçlar, bitkiler ve meyvelerde olduğu gibi. Ayrıca, mükemmel çam ağaçları, geniş ovalar ve çayırlar, tür tür kuşlar, çeşitli bal türleri ve demir dışında pekçok metal bulunmaktadır. Yukarıda da belirttiğimiz üzere, Hispana adını verdiğimiz [adada] büyük ve güzel dağlar, tarıma ve işleme ve ev inşaatına çok uygun geniş tarlalar, korular, bereketli ovalar vardır. Bu adadaki limanların uygunluğu ve insanların sağlıklı olmasını sağlayan kaydadeğer nehir sayısına burayı görmeyen bir kişi inanmakta güçlük çekecektir. [...] Ayrıca bu Hispana adasında sayısız baharat, altın ve metal türü bulunmaktadır. [...] Gerçekten de hem bu adada hem de gördüğüm diğer adalarda yaşayan kadın ve erkekler, tıpkı dünyaya geldikleri gibi, yaprak veya bir çeşit bitki veya pamuklu kumaş parçası kullanarak her zaman çıplak dolaşmaktadırlar. (Colombus, 2001: 25)

Tanrı tarafından cezalandırılmadan önceki saf ve bozulmamış halleriyle Cennet Bahçesindeki Adem ve Havva imgesini uyandıran bu betimlemeyi yerlilerin barışçıl ve “doğaları gereği ürkek ve korku dolu” (Colombus, 2001: 26) oldukları, hiçbir şekilde putperest olmadıkları, aksine bütün gücün ve iktidarın ve aslen bütün iyi şeylerin cennette olduğuna dair “tam inançları” (Colombus, 2001: 26) nedeniyle kolaylıkla Hristisyanlaştırılabilecekleri iddiası takip eder. “Üç G”yi (gold, god, glory), yani altın, tanrı ve zaferi hedefleyen İspanyol tahtı için bu betimlemeler başarının teyidi anlamına gelmektedir. Görünüşleri ve yaşam tarzlarıyla Avrupa’ya göre barbar olarak nitelendirilen yerli halk, emperyalist alt metnin rahatlıkla görüldüğü Kolomb’un mektubunda kolaylıkla etkilenebilecek ve aynı zamanda orduda asker olarak kullanılacak değerli mülkler olarak sunulmaktadır.

Çoğu Avrupalıya göre Amerikan yerlileri tıpkı diğer kıtalardaki Avrupalı olmayan halklar gibi barbardır; başka bir deyişle uygarlığa değil vahşi doğaya ait olan varlıklar. Öte yandan, örneğin, Michel de Montaigne “Of Cannibals” (“Yamyamlar Üzerine,” 1580) adlı denemesinde Platon’un *Timaeus* ve *Critias* diyaloglarından alındığı şekliyle kayıp ülke Atlantis mitini alıntılıyarak “yamyam” veya “barbar” görülen Amerikan yerlilerinin yaşam biçimlerinin Avrupa halklarının aksine saf ve dolayısıyla gerçek olduğunu, asıl barbarlığın bütün zorlamalarıyla birlikte Avrupa uygarlığında bulunduğunu belirtir (de Montaigne, 1965). Kolomb gibi dinsel gönderme yapamayan hümanist Montaigne, kayıp ada Atlantis mitini kullanarak Yeni Dünya için yine ütöpik bir tablo çizmektedir.

Afrika ile Asya'da bulunan ülkelerin toplamından daha büyük olan Cebelitarık Boğazı'ndaki Atlantis'in kralları adaya sahip olmakla kalmayıp hakimiyetlerini Afrika'da Mısır'a, Avrupa'da ise Toskana'ya dek genişletmiş ve hatta Asya'ya ulaşmak ve Akdeniz'e sınırı olan, Karadeniz'e kadar da uzanan bir alanı da fethetmek amacıyla İspanya ve İtalya'yı işgal ederek Yunanistan'a sızmaya çalışmışlardır. Ne var ki, Atinalılar onları durdurmuştur ancak hem Atinalılar hem de Atlantisliler tufanda yok olmuşlardır (de Montaigne, 1965: 150). Deniz tanrısı Poseidon'un ölümlü bir kadından olan çocuklarıyla yaşadığı bu krallık bizzat Poseidon tarafından düzenlenmiş ve süslenmiştir. Mükemmel ve ihtişamlı adanın sahip olduğu zenginliğin ne daha önce emsali görülmüştür ne de gelecekte görülme olasılığı vardır. Muhteşem doğal güzelliğinin yanısıra on kralın iktidarı eşit şekilde paylaştığı kusursuz bir siyasi ve toplumsal sisteme de sahiptir. Ancak yarı-tanrı kralların ilahi yönleri zayıflayıp da insani zayıflıkları öne çıkınca Zeus'un gazabına uğrarlar. Böylelikle Atlantis, tıpkı Cennet'ten Kovulma hikâyesinde olduğu gibi, zaaflarına yenik düşen ölümlülerin ellerindeki saf ve aynı zamanda ihtişamlı hayatı nasıl yitirdiklerine de örnek oluşturur. Atlantis, Batı uygarlığı belleğinde bir çeşit "kayıp cennet" ya da ideal ülke olarak sembol olma işlevini korurken, de Montaigne, Yeni Dünya'yı kayıp cennetin yeniden bulunduğu işaretini gösterir. Yeni Dünya'daki insanların yamyam veya barbar olarak yaftalanması yanlıştır zira "herkes kendi memleketinde kullanılmayan başka her şeye barbarlık adını verir" (de Montaigne, 1965: 152). Ötekileştirmenin tamamen göreceli bir sınıflandırma olduğu ve kişinin kendisinin alışkanlıkları ve yaşadığı toplumun aşına olduğu göreneklerine göre belirlendiğini öne sürer.

Zira, gerçekten de, yaşadığımız yere ait görüşlerin ve geleneklerin örneği ve fikrinden başka herhangi bir hakikat ve mantık düzeyine sahip değiliz. [...] Doğanın kendi başına ve kendi olağan süreci sonucu ürettiği meyvelere yabancı dediğimiz denli onlar da yabani; ne var ki, aslında kendi yapaylığımızla doğalarını değiştirdiğimiz ve olağan düzeninden çıkardıklarımıza yabancı dememiz gerekir. (de Montaigne, 1965: 153).

De Montaigne'in ilkelci yaklaşımındaki odak yeni dünyadaki hayatın asli anlamı ve amacının hem uzam hem de zaman açısından Avrupa'nın büyük uygarlık merkezlerinden uzaklığı üzerinedir. Mitin ilkelci yorumunda doğanın en çekici yönleri siyasi ve ekonomik baskı, savaş, adaletsizlik ve

toplumsal kısıtlamalar gibi uygarlığın getirdiği olumsuzluklara karşı konumlandırılmıştır. Bu açıdan, okyanusötesi yolculuk Avrupalıları sınırdaki “asil vahşiler” (noble savages) ile özdeşleştirilen insan tarafından değiştirilmemiş, saf haliyle korunan doğaya ulaştırmıştır. Burada doğa özgürlük, doğallık ve sahicilik ile koşutken aynı zamanda uygarlığın karanlık sayfalarında yazılı monarşi, aristokrasi ve dinsel hiyerarşinin neden olduğu şartların da antitezidir (Marx, 1988:7).

Öte yandan, Amerika Birleşik Devletleri’nin Amerika ismini “gaspı” ile belirgin bir şekilde ortaya çıkan emperyalist vurguyu ilk olarak Kübalı şair José Martí “Nuestra América” (“Bizim Amerikamız,” 1891) adlı makalesinde ortaya koymuştur. Martí’ye göre “Bizim Amerikamız” Avrupa-merkezci Anglo-Amerika’dan farklıdır ve “kuzeyin canavarı” olarak gördüğü bu yeni emperyal güç güneyindeki ülkeler için tehdit oluşturmaktadır:

Amerika’da doğal insan ithal kitaba karşı muzaffer olmuştur. [...] Savaş uygarlık ve barbarlık arasında değil, hatalı bilgi ve doğa arasındadır. Doğal insan iyidir ve daha üstün bir bilgelik düzeyi peşindedir ancak bu bilgelik onun teslimiyetini kendisine karşı çevirmeye çalışmadığı veya onu görmezden gelerek taciz etmediği sürece; zira doğal insan bunu affedilemez bulur ve kendisinin hassasiyetlerini inciten veya çıkarlarına zarar verenlerin saygısını yeniden kazanmak için zor kullanmaya hazırdır. Amerika’nın tiranları bu hor görülen doğal etmenleri sorgusuz sualsiz kabul ederek iktidara gelmişler ve bunlara ihanet ettikleri anda iktidardan düşmüşlerdir. (Martí, 2002:290)

Martí’ye göre iki farklı Amerika vardır: Bizim Amerikamız ve Avrupa’nın Amerikası. Avrupa’nın Amerikası, ırktan öte dil ve ikincil şartların Rio Bravo’dan Patagonya’ya uzanan alanda yaşayan çeşitli toplulukları kucakladığı Amerika’dan farklıdır. Martí’nin bu kapsamamayı ve Amerika Birleşik Devletleri’nin simgesi kartalın gagasında da taşıdığı sloganı, *e pluribus unum* (çoktan, bir), çözümlenmiş ve Amerika Birleşik Devletleri’nin başta eğitim olmak üzere üstünlüklerini kabul etmesine karşın gittikçe artan baskıcı ve emperyalist eğilimlerine direniş çağrısında bulunmuştur. Martí’nin kullandığı şekliyle “Bizim Amerikamız” yerli, Afrikalı ve Avrupalıların etnik ve kültürel mirasçılarının oluşturduğu melez Amerikan kültürüne işaret etmektedir (Saldivar, 1991: xxii). Ne var ki, yeniden ürettiği haliyle Amerika Birleşik Devletleri’nin “göçmenler ülkesi” olduğu miti bu melezliğin yalnızca bir bölümünü vurgulamakta, yerli unsurları görmezden gelmektedir.

Amerika Birleşik Devletleri'nin simgelerinden Özgürlük Heykeli'nin kaidesindeki bronz plakada yazılı olan Emma Lazarus'a ait "The New Colossus" ("Yeni Heykel," 1883) şiiri hem bulunduğu yer açısından hem de bu miti çok iyi örnekleme açısından önemlidir. Sonede, bütün göçmen gemilerinin Amerika Birleşik Devletleri'ne giriş yaptığı New York limanından uzanarak göçmenlere kucak açan bu devasa kadın heykeli "sürgünlerin annesi" olarak betimlenmektedir (Lazarus, 1883:202). Özgürlük Heykeli, kendi memleketlerinde yuva sıcaklığı bulamamış bütün yılmışları, yoksulları, özgürce nefes almayı özleyen yığınları, lanetlileri, evsizleri, feleğin sillesini yemişleri şefkatli gözleri ve sessiz dudaklarıyla cennetin "altın kapı"sında buyur etmekte, yukarı uzanan elinde taşıdığı meşalesiyle onlara hem aydınlık hem de sıcaklık sunmaktadır (Lazarus, 1883:202-203). Sonede, başlığının da gönderme yaptığı Dünya'nın Yedi Harikası'ndan biri kabul edilen Rodos Heykeli (Colossus of Rhodes) de Eski Dünya'nın gösterişi de reddedilerek "Yeni Dünya"nın ayrılığı, çeşitliliği kucaklayışı vurgulanır. Ancak dikkat edilmesi gereken nokta, Amerika Birleşik Devletleri'nde yaşayan herkesin yeni bir hayat veya hülya peşinde bu ülkeye göçmediğidir. Kıtanın sahipleri olan Amerikan yerlileri topraklarından edilerek neredeyse yokolma noktasına getirilmişler, Meksikalılar kendi topraklarında yabancılaştırılmışlar ve Afrikalılar da zorla köle olarak çalıştırılmak üzere bu ülkeye getirilmişlerdir. Amerika Birleşik Devletleri'nin sunduğu "Amerikan Hülyası" bu gruplar için geçerli değildir.

Sonuç olarak, Amerika kıtasının "keşfi" Avrupa-merkezci bir kullanım olup 15. Yüzyıl'da halihazırda kıta üzerinde yaşayan yerli halkın görmezden gelinmesinin dilsel düzlemde bir aracıdır. Aynı şekilde, bütün bir kıtaya verilen "Amerika" adının yaygın kullanımda Amerika Birleşik Devletleri'ne işaret etmesi de bütünü parçayı ifade ettiği kapsamlama türü çerçevesinde belli bir söz sanatı yoluyla söz konusu ülkenin hegemonyasının ve göçmenler ülkesi olduğuna yönelik kurucu mitin gündelik hayatta dil aracılığıyla sürekli yeniden üretilmesi anlamına gelmektedir. Bu çalışmada yalnızca iki örneğine yer verilebilen gündelik kullanımdaki dil araçları katmanlarının çözümlenmesi bu katmanların hizmet ettiği ideolojik araçların işlevlerini ortaya koyarak özgürleşme alanı sağlayabilecektir.

KAYNAKÇA

- ARCINIEGAS, Germán. (1955). *Amerigo and the New World: The Life and Times of Amerigo Vespucci*. (Trans. Harriet de Onis) New York: Alfred A. Knopf.
- BURKE, Kenneth. (1969). *A Grammar of Motives*. Berkeley: University of California Press.
- COLUMBUS, Christopher. (2001). "The Letter of Columbus on the Discovery of America". In *The Literatures of Colonial America: An Anthology*. (Ed. Susan P. Castillo ve Ivy Schweitzer). (24-27). Malden: Blackwell.
- DELANEY, Kate. (2010). "America Perceived." *Encyclopedia of American Studies*. (Ed. Miles Orvell). Baltimore: Johns Hopkins University Press. <<http://eas-ref.press.jhu.edu/view?aid=521>> 03.01.2010).
- DENEVAN, William M. (1992). *The Native Population of the Americas in 1492*. Wisconsin, Madison: University of Wisconsin Press.
- GOETHE, Johann Wolfgang von. (1999). *103 Great Poems: A Dual Language Book*. (Ed. And Trans. Stanley Applebaum). New York: Dover Publications.
- HANKE, Lewis. (1937). "Pope Paul III and the American Indians". *The Harvard Theological Review*. 30 (2): 65-102.
- İNAN, Afet. (1954). *Piri Reis'in Amerika Haritası*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- LAZARUS, Emma. (1883). "The New Colossus". In *The Poems of Emma Lazarus*. (202-203). Boston ve New York: Houghton and Mifflin Co.
- LEBOVICS, Herman. (1986). "The Uses of America in Locke's Second Treatise of Government". *Journal of the History of Ideas*. 47 (4): 567-581.
- LOCKE, John. (2005). *Two Treatises of Government and A Letter Concerning Toleration*. Stilwell: Digireads Publishing.
- MARTI, José. (1891, 2002). "Our America". In *Selected Writings*. (Trans. Esther Allen). (288-296). New York: Penguin Books.
- MARX, Leo. (1988). "The American Ideology of Space." Working Paper Number 8. Program in Science, Technology and Society. Massachusetts Institute of Technology. <http://web.mit.edu/sts/pubs/pdfs/MIT_STS_WorkingPaper_8_Marx.pdf> (06.04.2007).
- De MONTAIGNE, Michel. (1965). "Of Cannibals". In *The Complete Essays of Montaigne*. (Trans. Donald M. Frame). (150-159). Stanford: Stanford University Press.
- MURRAY, Jeffrey W. (2002). "Kenneth Burke: A Dialogue of Motives". *Philosophy & Rhetoric*. 35 (1): 22-49.
- SALDIVAR, José David. (1991). *The Dialectics of Our America: Genealogy, Cultural Critique and Literary History*. Durham: Duke University Press.

TÜRK DİL KURUMU (TDK). *Büyük Sözlük*. “Kapsamlama”
<http://tdkterim.gov.tr/bts/?kategori=verilst&kelime=kapsamlama&ayn=tam>
(02.01.2010).

TÜRK DİL KURUMU (TDK). *Büyük Sözlük*. “Keşif”
<http://tdkterim.gov.tr/bts/?kategori=verilst&kelime=ke%FEif&ayn=tam>
(02.01.2010).

WALD, Priscilla. (2010). “The Idea of America”. *Encyclopedia of American Studies*. (Ed. Miles Orvell). Baltimore: Johns Hopkins University Press.
<<http://eas-ref.press.jhu.edu/view?aid=522>> (03.01.2010).